

# *Тема*

# Соціологічні дослідження

## Навчальні питання:

1. Значення соціологічних досліджень.
2. Види соціологічних досліджень.
3. Методи соціологічних досліджень.
4. Вибірка і її сутність. Методи вибірки.
5. Програма соціологічного дослідження.
6. Етапи проведення соціологічного дослідження.
7. Социометрия.

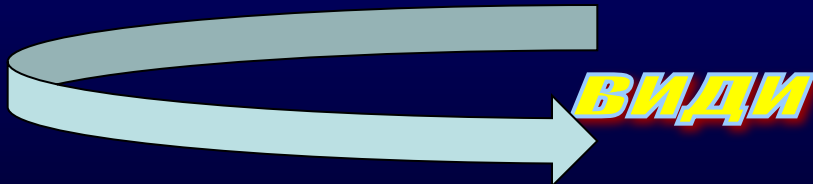
# СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ: СУТНІСТЬ І ВИДИ

**Социологическое исследование** - это исследование социальных объектов, отношений, процессов, направленное на получение новой информации и выявление закономерностей общественной жизни

## **ЗНАЧЕННЯ**

дають об'єктивну інформацію про досліджуване соціальне явище або об'єкт

забезпечують перевірку теоретичних концепцій і їх правдивість



## **ВИДИ**

фундаментальне

довгострокове

середньострокове

прикладне

короткострокове

комплексне

Експрес

**пілотажне дослідження**  
(розвідувальне) - попереднє пробне дослідження, проведене з метою перевірки і уточнення всіх елементів основного дослідження і внесення необхідних змін.

**Описове дослідження** - направлено на отримання емпіричної інформації, що дає відносно цілісне уявлення про досліджуване соціальне явище.

**Аналітичне дослідження** - не тільки описує елементи досліджуваного явища або процесу, а й дозволяє з'ясувати причини, що лежать в його основі.

# МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

## **АНАЛІЗ ДОКУМЕНТІВ**

**Документ** - це засіб закріплення інформації про факти, події, явища дійсності і розумової діяльності людини.

*Аналіз документів* - це оцінка різних документів за допомогою формальних методів аналізу змісту.

**алгоритм**

*Аналіз інформації офіційного характеру: документи, факти, статистику та ін., А потім поповнення цих відомостей шляхом вивчення суб'єктивних оцінок і думок великого числа обізнаних людей.*

### **ВИДИ**

*Якісний («проблемний» пошук, тематичні узагальнення)*

*Кількісний (контент-аналіз), заснований на виявленні стійко повторюваних смислових одиниць тексту (назв, понять, імен, суджень і т. д.) і їх підрахунку*

#### **Переваги методу:**

стабільний стан об'єкта дослідження; в документі передається не тільки інформація, але і ставлення авторів і ціннісних орієнтацій; інформація представлена в упорядкованому і структурованому вигляді.

#### **Недоліки методу:**

дослідження носить пасивний характер; висновки будуються на основі інформації, яка може бути спотворена.

# МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

## **СПОСТЕРЕЖЕННЯ**

**Спостереження** - це безпосереднє сприйняття предметів і явищ.

Спостереження - метод збору первинних емпіричних даних.

**алгоритм**

Навмисне,  
цілеспрямоване,  
систематичне  
безпосереднє  
сприйняття і  
реєстрація соціальних  
фактів, що  
піддаються перевірці.

### **ВИДИ**

**Включене спостереження (бере участь):** дослідник отримує інформацію, будучи учасником досліджуваної групи, в процесі безпосереднього контакту з нею

**Невключене спостереження:** дослідник отримує інформацію щодо досліджуваної групи не включаючись в хід подій і не стаючи членом цієї групи

Відкрите

Приховане

#### Переваги методу:

оперативність отримання інформації;  
відносна дешевизна (не потрібно мати складний інструментарій);  
можливість використання в екстремальних умовах (війна, стихійні лиха та ін.).

#### Недоліки методу:

локальність спостережуваних явищ, можливо фіксувати тільки ті події, які відбуваються в даному місці і в даний момент;  
повторне дослідження неможливо;  
суб'єктивність, спотворення, помилки в реєстрації даних.

# МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

## ОПИТУВАННЯ

**Опрос** – это метод сбора первичной информации посредством обращения с вопросами к определенной группе людей

Масовий

Спеціалізований

### ВИДИ

**Анкетування** - це метод отримання первинної інформації, що полягає в складанні анкет і проведення опитування

**Інтерв'ю** - це метод збору даних, що полягає в тому, що спеціально навчений інтерв'юер, в безпосередньому контакті з респондентом (опитуваним) усно задає питання, передбачені програмою дослідження

індивідуальне

очне

групове

заочне

Вільне

Глибоке

Сфокусоване

**Переваги методу:**  
можливість охоплення масової аудиторії;  
дозволяє отримати первинну інформацію про мотиви і ціннісні орієнтації;  
гнучкість, можливість коригування завдань та інструментарію в ході опитування;  
можливі повторні дослідження об'єкта.

**Недоліки методу:**  
високі вимоги до рівня підготовки соціолога, до організації процедури опитування;  
відносна дорожнеча і висока трудомісткість;  
можливість отримання спотвореної або неправдивої інформації;  
мінливість думок людей.

# МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

## **ЕКСПЕРИМЕНТ**

**Соціологічний експеримент** - це метод отримання соціальної інформації в контрольованих і керованих умовах дослідження соціальних об'єктів

### **ВИДИ**

**Лабораторний експеримент**  
передбачає створення штучного середовища (лабораторії) для його проведення

**Польовий експеримент**  
характеризується максимально природними умовами його проведення (інститут, частина, підрозділ)

### **ОСОБЛИВОСТІ**

придатний для отримання інформації малих груп

безпосередній контакт соціолога з об'єктом дослідження

**Переваги методу:**  
оперативність одержуваної інформації;  
дозволяє отримати первинну інформацію.

**Недоліки методу:**  
підходить тільки для вивчення невеликих груп;  
високі вимоги до рівня підготовки експериментатора.

# ВИБІРКА

*Генеральна сукупність* - це вся досліджувана вибірковою методом статистична сукупність об'єктів або явищ суспільного життя (одиниць відбору), що мають спільні якісні ознаки або кількісні змінні

*Вибірка (вбіркова сукупність)* - це представницька частина генеральної сукупності. Це точна, але зменшена копія генеральної сукупності.

повинна бути репрезентативною (представницькою), тобто точно відобразити генеральну сукупність, бути точним відображенням структури всього сукупного складу. Її відхилення від генеральної, буде називатися помилкою репрезентативності (вбірки).

## **ВИДИ ВИБІРКИ**

*Механічна вибірка* - відбір елементів, що мають типові для всієї досліджуваної групи ознаки. Відбір може бути проведений через 10, 20, 50 і т.д. людина.

*Гніздова вибірка* - полягає у відборі цілих груп і колективів для проведення дослідження.

*Стихийна вибірка* - це звичайний поштовий опитування телеглядачів, читачів газет, журналістів

*Серійна вибірка* - розподіл генеральної сукупності по заданому ознакою на однорідні частини (серії). Потім відбір респондентів йде окремо з кожної серії. Число респондентів, що відбираються з серії, пропорційно загальній кількості елементів в ній

*Основний масив* - передбачає опитування до 60-70% респондентів, які потрапили в відібрану сукупність.

# ПРОГРАМА СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

*Програма соціологічного дослідження* - це теоретичний документ, що викладає методичні, методологічні та організаційні засади, прийоми, засоби вивчення конкретного соціального об'єкта

## РОЗДІЛИ

### Методологічний

Обґрунтування проблеми дослідження

Визначення об'єкта і предмета дослідження

Мета і завдання дослідження

Гіпотеза дослідження

Визначення основних понять

### Методичний (процедурний)

Визначення методів збору даних (інструментарію)

Вибір методів обробки отриманих даних

Складання робочого плану дослідження: пілотажно дослідження, польове дослідження (масовий збір даних на об'єкті), підготовка первинних даних для обробки, обробка даних, їх аналіз та інтерпретація, виклад результатів.





# ЕТАПИ ПРОВЕДЕННЯ СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

## Перший етап:

*підготовка проведення соціологічного дослідження: визначення цілей, програми, плану, визначення засобів, строків проведення, способів обробки інформації і т.д.*

## Другий етап:

*збір первинної інформації. Первинна інформація - це дані, отримані за допомогою методів, визначених програмою дослідження: зібрані неузагальнених відомості в різній формі. При організації збору первинної інформації необхідно строго слідувати наміченим планом дослідження, здійснювати контроль за якістю інформації, забезпечувати їх сортування і зберігання.*

## Третій етап:

*підготовка отриманої інформації до обробки та її безпосередня обробка: перевірка документації; уточнення програм обробки і аналізу інформації; кодування даних; введення первинної інформації на машинні носії; систематизація та оформлення даних, у вигляді зручному для здійснення їх аналізу.*

## Четвертий етап:

*пояснення обробленої інформації і вироблення практичних рекомендацій: узагальнення отриманих характеристик; зіставлення отриманих висновків з попередніми гіпотезами; визначення напрямків і способів вирішення виявлених протиріч*

# Соціометрія



Джекоб Морено розробив сучасний метод соціологічних досліджень - соціометрію. Соціометрический підхід до вивчення малих груп зосереджується на кількісному аналізі внутрігрупових процесів. У центрі уваги соціолога знаходиться аналіз характеру міжособистісних відносин, тобто відносин між членом групи і групою.

## ***ОСНОВНІ РИСИ***

Дає можливість змінювати соціальну організацію групи, з метою більш точної відповідності соціально-психологічним установкам окремих членів групи

Соціальні системи включають в себе не тільки об'єктивні, зовні виявляються відносини (макроструктура), а й суб'єктивні, емоційні стосунки, часто невидимі зовні (мікроструктура або соціометрическая матриця).

Соціальна дійсність завжди конфліктна через розбіжності зовнішньої структури і емоційних відносин, тобто «Соціодинамічних різниці між офіційним суспільством і соціометричною матрицею».